

NOAS innspill til representantforslag om at juks aldri skal lønne seg i asyl- og innvandringsaker

Representantforslag 169 S (2023–2024)

Forslagsstillerne fremmer følgende forslag:

Representantforslag om at juks aldri skal lønne seg i asyl- og innvandringsaker

Forslagsstillerne fremmer følgende forslag:

1. Stortinget ber regjeringen ta initiativ til å endre beviskravene i tilbakekallssaker, hvor det foreligger relativt klare indikasjoner på at utlendingen har fått tillatelse på et uriktig grunnlag, slik at de som har jukset seg til opphold, enklere kan få sin tillatelse tilbakekalt.
2. Stortinget ber regjeringen sørge for at alle indikasjoner om mulig juks knyttet til oppholdstillatelse og statsborgerskap etterforskes og prioriteres.

NOAS støtter ikke forslagene. NOAS mener forslagene er svært bekymringsfulle. Norge har allerede en svært restriktiv asyl- og innvandringspolitikk, og det er lite rom for ytterligere innstramminger uten at det går på bekostning av sentrale menneskerettigheter og hemmer integrering og tillit til systemet.

En endring i beviskravene i tilbakekallssaker må balanseres med hensynet til rettssikkerhet og menneskerettigheter. Personer som får en tilbakekallssak mot seg, mangler allerede viktige rettssikkerhetsgarantier i undersøkelsesperioden. De får lite eller ingen informasjon, ikke tilstrekkelig rettshjelp, og retten til innsyn i egne saksdokumenter utsettes. Dette svekker deres mulighet til å forsvare seg ved kun mistanke. Vi mener at forslaget kan føre til innstramminger som går på bekostning av individers rettssikkerhet, noe som griper inn i grunnleggende rettigheter.

Retts hjelp er nødvendig for å sikre grunnleggende rettssikkerhet i saker om tilbakekall. Per i dag gis for lite gratis rettshjelp til å sikre rettssikkerheten. Det gis ingen rettshjelp i forbindelse med forvaltningsintervju [1] i tilbakekallssaker, tre timer etter forhåndsvarsel om tilbakekall, og én time ved klage på UDIs vedtak. Ved personlig fremmøte i UNE, et møte som regel varer en hel arbeidsdag, gis et tillegg på fem timer rettshjelp.

Det gis for lite rettshjelp med tanke på at tilbakekallssaker er svært krevende saker med stor betydning for menneskene det gjelder. Advokaten må sette seg inn i den første utlendingssaken, for eksempel en asylsak, og tilbakekallssaken. Tilbakekallssaken inneholder typisk et stort antall dokumenter. Advokaten må også sette seg inn i personens livssituasjon, aktuell landinformasjon, og forholde seg til kompliserte bevis- og troverdighetsvurderinger.

Forvaltningsintervjuet, som i dag finner sted før retten til gratis rettshjelp inntreffer, er svært viktig, og kan være avgjørende for forvaltningens vedtak. NOAS erfarer at intervjuet oppleves skremmende og inngripende, og vanskelig å forstå. Vi erfarer at politiet mangler den nødvendige kompetansen til å gjennomføre intervjuene. NOAS mener derfor at å gjøre det enklere å få sin tillatelse tilbakekalt, er uholdbart uten at støtte [2] til informasjon eller rettshjelp er tilgjengelig.

Ved åpning av en tilbakekallssak:

I vår rapport [3] om tilbakekall har NOAS dokumentert at tilbakekallssaker ofte har store konsekvenser for de berørte. Tilbakekallsprosessen er preget av svært lang saksbehandlingstid, som ofte varer over fem år, og dette påvirker den psykiske helsen til de som er berørt og deres familier. Sivilombudet har uttrykt bekymring for UDIs praksis, spesielt med hensyn til den lange saksbehandlingstiden og konsekvensene dette medfølger. Vi i NOAS erfarer det samme.

NOAS erfarer at tilbakekallssaker har blitt åpnet på svært varierende grunnlag. Vi ser også at opprettelsen av flere tilbakekallssaker er på et sviktende bevisgrunnlag som ikke vil holde i retten. Vi har sett flere eksempler på at personer er blitt konfrontert med funn som det enten ikke er hold i, eller som, selv om de hadde vært sanne, ikke skulle ha ført til opprettelse av tilbakekallssak. Dette gjelder spesielt funn fra sosiale medier og tips som kommer. Slike “indikasjoner” gjenspeiles i den allerede høye andelen saker og den lange ventetiden, hvor om lag halvparten [4] blir henlagt.

Vedtaket om tilbakekallssak får allikevel alvorlige konsekvenser for disse personene. Særlig for mindreårige og unge voksne kan risikoen for å miste tillatelse eller statsborgerskap, ekstremt lang ventetid på svar, mangel på informasjon, manglende rettshjelp, og utenforskap på grunn av manglende legitimasjon (reisebevis/oppholdskort) være skadelig.

Vi hørte fra en ung voksen som kom til Norge som enslig mindreårig, hvordan han gikk fra å være en ressurssterk student med framtidfokus til å ligge apatisk på sengen, opplevde ensomhet fordi venner trakk seg unna ham av redsel for at hans tilbakekallssak skulle «smitte over» på dem. Slike historier har vi hørt mange av. Flere forskningsprosjekter [5] har dokumentert hvordan midlertidighet har en negativ effekt på psykisk helse og evne til integrering.

Ved opprettelse av en tilbakekallssak, uten at det nødvendigvis er hold i mistanken, legges også andre tilknyttede saker i bero, noe som for eksempel forhindrer fornyelse av oppholdstillatelser, familieinnvandring og reisebevis. Sivilombudet har i flere enkeltsaker funnet at saksbehandlingstiden er lovstridig lang [6], uttrykt at den generelle stansen i familieinnvandringssaker er i strid med retten til familieinnvandring [7], og at berostillelse av søknad om reisebevis for flyktninger er i strid med Flyktningkonvensjonen [8].

Oppsummering:

NOAS er bekymret for at forslaget kan føre til innstramminger som går på bekostning av rettsikkerhet, sentrale rettigheter, og som negativt påvirker integreringen. Vi understreker viktigheten av å opprettholde en balansert og rettferdig prosess for å sikre at de som virkelig trenger beskyttelse, får det, samtidig som man avdekker og håndterer juks på en rettsikker måte. Samt at saksbehandlingstiden i tilbakekallssakene må kraftig ned.

NOAS erfarer at det i dag ikke er et godt nok sikkerhetsnett for de berørte med dagens regelverk, og å senke terskelen for hvem som kan bli berørt er uforsvarlig. NOAS mener derfor at en endring i beviskravene i tilbakekallssaker, som foreslått, ikke er veien å gå. I stedet bør fokuset være på å forbedre rettsikkerheten og saksbehandlingen for de som allerede er berørt av disse sakene.

[1] Forvaltningsintervjuet/ forvaltningssamtale er en utredningssamtale. Den gjennomføres som regel av lokalt politi i politidistriktene, løper over flere hele dager og likner på et avhør i formen. Les mer i NOAS (2023) Tilbakekall, s. 31-33.

[2] Les mer i NOAS (2023) Tilbakekall, s. 23-25.

[3] NOAS (2023) Tilbakekall. Ungdom fra Afghanistan som risikerer å miste oppholdstillatelse eller statsborgerskap. Tilgjengelig fra: <https://www.noas.no/wp-content/uploads/2023/10/Tilbakekall.-Ungdom-fra-Afghanistan.pdf>

[4] NOAS (2023) Tilbakekall, s. 15.

[5] Eggebø, Helga og Anne Balke Staver (2020) Mer midlertidighet. Innvandringspolitikken etter asylforliket, Nytt Norsk Tidsskrift 37(2): 125-136. Tilgjengelig fra: <https://oda.oslomet.no/oda-xmlui/bitstream/handle/10642/9654/Mer%20midlertidighet%20Eggeb%c3%b8%20og%20Staver%20Akseptert%20versjon%20med%20fotnote.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

[6] Bl.a. Sivilombudet 2022/3856 og 2022/5454

[7] Sivilombudet 2022/4445.

[8] Sivilombudet 2023/802.

Om NOAS:

I 2023 ga NOAS med sine 15 ansatte rettshjelp til over 900 asylsøkere og flyktninger, og besvarte over 4000 henvendelser. Vi gjennomgår alle sakene vi mottar, men går bare videre med saker der vi ser muligheter for å endre et negativt vedtak. En viktig del av vårt arbeid er å realitetsorientere dem som tar kontakt med oss. For mange betyr det at vi kan forklare og bekrefte det vedtaket de har fått. En stor del av disse henvises til vår egen veiledningstjeneste hvor vi veileder mennesker til en frivillig returprosess ut av Norge. NOAS har stort gjennomslag i rettshjelpen, i 2023 fikk 61 prosent av personene NOAS bistod, positivt svar etter at vi engasjerte oss i saken.